

ПРОКУРАТУРА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

ГЛАВЕН ПРОКУРОР

№ 118 /2024 г. - ГП
София, 06.02. 2024 г.

КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

Вх. № 82 К.П.
Дата 07.02.24г.

ДО
КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

С определение от 16.01.2024г. по конституционно дело №21/2023г. Конституционният съд на Република България е допуснал за разглеждане по същество искането на омбудсмана на Република България за установяване на противоконституционност на разпоредбата на чл.300, ал.3 от Закона за съдебната власт в частта „до три пъти“ (Изм. – ДВ, бр. 62 от 2016 г., в сила от 9.08.2016 г.), поради противоречие с чл.4, ал.1; чл.32, ал.1; чл.48, ал.1 и ал.3 и чл.53 от Конституцията на Република България (КРБ), както и с нормите, охраняващи правото на свободен избор на професия съгласно Хартата за основните права на Европейския съюз.

В съответствие с предоставената от председателя на КС г-жа Павлина Панова възможност от името на Прокуратурата на Република България изразявам следното становище по поставения в искането въпрос.

Според атакуваната от омбудсмана норма на чл.300, ал.3 от Закона за съдебната власт (ЗСВ) предвижда, че при оценка „неиздържал“ стажант-юристът има право да се яви на изпит след допълнителен двумесечен стаж по реда на чл.297, ал.2, т.1 до три пъти.

Конституционният съд е последователен в позицията си, че принципът на правовата държава, прогласен в Преамбюла и в чл.4, ал.1 от Конституцията, включва както изискването за правна сигурност (формалния елемент), така и това за материалната справедливост (материалния елемент). „Съвкупността от формалните и материалните елементи дава многопластовото съдържание на конституционния принцип и откроява неговата специфика "Правова държава" означава упражняване на държавна власт на

основата на конституцията, в рамките на закони, които материално и формално съответстват на конституцията и които са създадени за запазване на човешкото достойнство, за постигане на свобода, справедливост и правна сигурност.“¹

В друго свое решение конституционните съдии изтъкват, че „В *„материален смисъл“* правовата държава е държава на справедливостта, а във *„формален смисъл“* тя е държава на правната сигурност, където съдържанието на правния ред е ясно и недвусмислено определено.“²

Практиката на КС е неизменна и по въпроса относно условията за ограничаване на основните права: когато има легитимна цел, когато това се налага, за да бъдат съхранени висши конституционни ценности или други значими обществени интереси, като се спазва принципът за съразмерност³. „Пропорционалността (забраната за прекомерност) е изискване на принципа на правовата държава. Според това изискване ограничаването на правата е съразмерно средство за постигане на определена цел, когато не се надхвърля степенята на допустимото му ограничение, съизмерено със значимостта на защитавания интерес, и когато няма необосновано спрямо защитата на други конституционни ценности разширяване на основанията за допускане на ограничения на правата на гражданите. Степента, в която е допустимо ограничаването на правото, е в зависимост от значимостта на интереса, преценен като също подлежащ на конституционна закрила дотолкова, че да позволява изключение“.⁴

В друг свой акт КС подчертава, че „Конституционно недопустимо е от позициите на принципа на правовата държава законодателят впоследствие да налага неблагоприятни последици за правните субекти, които са действали точно в съответствие със съществуващата нормативна уредба“⁵

Законодателното решение в чл.300, ал.3 ЗСВ, ограничаващо правото за стажант- юристите при оценка „неиздържал“ да се явят до три пъти на изпит за придобиване на правоспособност, влиза в колизия както с формалния елемент на принципа на правовата държава, така и с неговия материален компонент. В този смисъл споделям напълно позицията на омбудсмана, че така се засягат правата на студенти по право, които са започнали обучението си преди 09.08.2016г. (когато нормата влиза в сила) с оглед въвеждането на по-неблагоприятни условия за завършване на цикъла на юридическото им образование с придобиване на право да упражняват професията си. Накърняването на правната сигурност е до степен на конституционна нетърпимост, тъй като на конкретните правни субекти не е осигурена нужната предвидимост на правните положения в закона, лишени са от

¹ Решение № 1 от 27.01.2005 г. на КС по конст. д. № 8/2004 г.

² Решение № 4 от 11.03.2014 г. на КС по к. д. № 12/2013г.

³ Решение № 2 от 2011 г. по к. д. № 2/2011 г.; Решение № 10 от 23.07.2020 г. на КС по к. д. № 7/2020 г. и др.

⁴ Решение №13 от 05.10.2021г. по конст.д.№12 от 2021г. на КС

⁵ Решение № 7 от 29.09.2009 г. на КС по к. д. № 11/2009 г.

възможност с достатъчна степен на вероятност да съобразят решенията за професионалното си развитие съобразно действащото законодателство. Едновременно с това страда и другият компонент на правовата държава-справедливостта, тъй като реално са създава законова пречка пред реализиране на вече придобити законни права (невъзможност да се практикува избраната от юриста професия при наличие на валидна диплома). Чрез това ограничение се нарушава и нормата на чл.53 от Основния закон, охраняваща правото на образование, включително правото да се признае завършено висше образование. Макар законът да не предвижда конкретни правни последици в случаите на трикратен провал на стажант-юриста на изпита, логичният извод е, че същият изгубва напълно правото да придобие юридическа правоспособност и да упражнява професията си. Поради това нормата би могла да се разглежда като нарушение на принципа на пропорционалността, в случай, че се установи наличие на легитимен интерес от въвеждането ѝ. Такъв, обаче, не се открива, тъй като реална последица от ограничението е изпразване на правото от неговата същност, обезсмисляне на завършено юридическо образование, за който извод споделям напълно доводите на омбудсмана.

Нормата на чл.300, ал.3 ЗСВ в оспорваната ѝ част влиза в противоречие и с чл.48, ал.1 и ал.3 от Конституцията. Правото на труд е основно право на гражданите, както и свободният избор на професия. Няма спор, че това право не е абсолютно и е конституционно допустимо неговото ограничаване в лимитирани граници съгласно принципите, цитирани по-горе, и то за определен срок (например при осъществяване на дисциплинарна или друг вид отговорност). В настоящия случай тези граници са преодолени от законодателя по нетърпим от Основния закон начин. В този смисъл в практиката на КС се откроява отново въпросът за съразмерността на конкретното ограничение като мярка за неговата допустимост. В разглеждания казус, както вече се отбеляза, е невъзможно да се направи съпоставка между лишеното от съдържание право и обществения интерес, който нормата охранява.

С ограничението по чл.300, ал.3 ЗСВ се засяга и друго основно право на гражданите, защитено от чл.32 КРБ, неизменно свързано с оценката на обществото за дадена личност, а именно достойнството. Поставянето на дипломиран юрист в пълна невъзможност за професионална реализация е израз на прекомерно и неоправдано негативна оценка за него, за неговите професионални и морални качества, уврежда доброто му име, затруднява правото му да създава и развива професионални контакти, които неизменно рефлектират и върху личния му живот. Тук отново споделям доводите на омбудсмана, включително цитираните в искането решения на ЕСПЧ.

Обосновани са и доводите в искането за нарушения на законодателството на Европейския съюз.

В обобщение на гореизложеното изразявам следното становище от името на Прокуратурата на Република България:

Оспорената от омбудсмана на Република България разпоредба на чл.300, ал.3 от Закона за съдебната власт в частта „до три пъти“ (Изм. – ДВ, бр. 62 от 2016 г., в сила от 9.08.2016 г.) не съответства на чл.4, ал.1; чл.32, ал.1; чл.48, ал.1 и ал.3 и чл.53 от Конституцията на Република България, поради което следва да бъде обявена за противоконституционна.

С УВАЖЕНИЕ,

БОРИСЛАВ САРАФОВ
И.Ф. ГЛАВЕН ПРОКУРОР
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ